

Hva gjør forkynnelsen menighetsbyggende?

En drøfting av forkynnelsens funksjon i en menighets- utviklende kontekst¹

Lars Råmunddal

Innledning

Menighetsbygging og forkynnelse henger sammen. Ja, bygging og utvikling av menigheter er faktisk utenkelig uten forkynnelse. Dersom den genuine kristne forkynnelse ikke får ligge under og drive det menighetsbyggende arbeidet, står man nemlig i fare for å utvikle noe annet enn en kristen menighet. Og det er egentlig det denne artikkelen handler om. Med begrepet menighetsbyggende forkynnelse mener jeg her forkynnelse som har menighetens utvikling og vekst som formål og siktepunkt.² Slik forkynnelse vil i sak handle om å bevisstgjøre og istandsette menigheten til «å være det den er kalt til å være» – og motivere den til «å gjøre hva den er kalt til å gjøre», for å sitere Harald Hegstads definisjon av hva menighetsutvikling handler om (jf. Hegstad 2003:6). En slik bestemmelse av hvilken hensikt forkynnelse i en menighetsutviklende kontekst skal tjene, kan hjelpe oss til å se hva målet er, men det gir oss ikke et klart svar på *hva det faktisk er som gjør forkynnelse menighetsbyggende*. Derfor spør jeg i denne artikkelen om nettopp det. Jeg er med andre ord ute etter å finne ut av hva som kan sies å være særegent ved forkynnelse som bygger og utvikler menigheten.

Når spørsmålet stilles på denne måten, ligger det under at ikke all kristen forkynnelse nødvendigvis er menighetsbyggende. Noen eksempler kan vise hva som menes med dette: For det første viser historien at forkynnelse kan bli så teologisk utvan-

¹ Denne teksten har vært brukt i masterundervisning og har vært gjort tilgjengelig i: *Perspektiver på menighetsutvikling og endringsledelse. Kompendium for Master i menighetsutvikling og ledelse*, 2013/2017. Artikkelen inngår også som kapittel 16 i *Bygge kirke. Bidrag til en teologi for menighetsutvikling*. 2019, <https://ramunddal.com/>.

² Begrepene menighetsbygging og menighetsutvikling brukes her tilnærmet som synonymer. Nyansedifferensiering i begrepsbruken kan for eksempel handle om at begrepet *menighetsutvikling* kan assosieres i retning av organisasjonsutvikling, mens *menighetsbygging* i sterkere grad fanger opp NTs ord *oikodome*. I sin konkrete betydning handler ordet *oikodome* om fysisk husbygging, og i overført betydning fanger begrepet opp oppbygningen av kirken/menigheten som tempel for Den hellige ånd og huset av levende steiner (jf. Ef 2,21; 1 Pet 2,4ff.) I 1 Kor 3,10-17 gjør Paulus det klart at kirken/menigheten er et byggverk som han er med på å legge grunnmuren til, mens andre medarbeidere – og vi alle – bygger videre på dette huset (jf. Skjevesland 1993:16).

net eller fordreid at den egentlig handler om noe annet enn forkynnelse basert på Bibels ord og budskap. Forkynnelse uten den genuine bibelske substans kan nok menneskelig sett virke «utviklende», men altså ikke *menighetsutviklende*. For det andre viser historien at forkynnelse kan bli så intern eller innsnevret at den primært blir knyttet til ulike typer kirkelige tradisjoner og vedlikehold av disse. Forkynnelsen blir dermed også svært lite relevant sett i lys av folks hverdagsliv og reelle behov (både innenfor og utenfor menigheten). Også dette kan bli et svært snevert perspektiv for forkynnelsen, og den vil sannsynligvis ikke virke menighetsbyggende. For det tredje viser spesielt den vestlige kirkens historie i moderne tid at kristen forkynnelse har hatt – og har – et nokså ensidig individrettet fokus. Dette har igjen gått ut over forståelsen av menigheten som et fellesskap med et gudgitt oppdrag i verden. Og endelig – og for det fjerde: Historien viser også at forkynnelsen kan bli noe som tjener forkynnerens egne ambisjoner – mer enn menighetens «kollektive» oppbygning. Enkeltforkynnere har også brukt – og har mulighet til å bruke – forkynnelsens arena til selvutvikling og egen vinning. Fra slik forkynnelse kan det nok falle noen «smuler» som kan mette noen menneskers behov for en liten periode, men den vil aldri kunne fungere langsiktig fellesskapsbyggende.

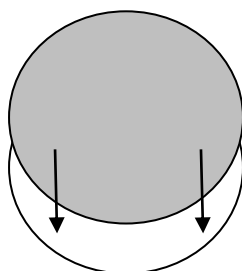
For å få svar på spørsmålet om hva det er som gjør forkynnelsen menighetsbyggende, vil det være nødvendig å drøfte problemstillingen både i lys av menighetsliv og forkynnespraksis i NT – og i lys av de utfordringer og behov vi vil stå overfor i menighetsutviklende prosesser i dag – spesielt i den vestlige verden, og i den type menigheter som vi har i fokus i denne boken. Grunnen til at vi velger disse to områdene for å få svar på vårt spørsmål, er at det er nettopp i spenningen mellom budskapet og menighetslivet slik det presenteres i Bibelen og samtidens ulike utfordringer, at forkynnelsen kan vise seg å være – eller bli – menighetsbyggende i genuin forstand.

Menighetsbyggende forkynnelse mellom urkirkens menighetsliv og dagens virkelighet

Presentasjon og drøfting av tre modeller

Jeg vil i det følgende presentere tre ulike måter å tenke på når det gjelder forholdet mellom urkirkens menighetsliv – slik vi kan lese om dette i NT – og den situasjon som den aktuelle kirke eller menighet befinner seg i i dag. Den første måten å tenke på kaller vi *den biblistiske*. Og det typiske for denne er at Bibelens budskap overføres mer eller mindre direkte på dagens virkelighet. Man leser Bibelen bokstavelig, og man ønsker også å praktisere kristenliv og menighetsliv – slik det står skrevet. Relativt typisk er slagord som «bibelsk menighetsordning», «på bibelsk vis», og andre som handler om at man har som mål å etterleve nytestamentlig menighetsliv mest mulig slik man leser at de ordnet seg og levde i menighetene på nytestamentlig tid (jf. Råmunddal 1991).

I figur 1 er dette illustrert ved en sirkel med farge, som representerer nytestamentlig menighetsliv og Bibelens budskapsverden. Sirkel uten farge representerer vår virkelighet eller situasjon i dag. Pilene illustrerer hvilken retning påvirkningen går. Hovedsaken er altså at vår menighetsvirkelighet i dag i størst mulig grad skal ligne de første menighetene som man leser om i NT. Sagt på en annen måte er intensjonen i størst mulig grad å overføre nytestamentlige menighetsordninger og begrepsbruk til dagens situasjon. Det er her snakk om en relativt ukritisk «overføring» fra bibelsk eller nytestamentlig tid – til dagens situasjon. Det bildet som den biblistiske lesemåten gir av nytestamentlig menighetsliv, er i stor grad entydig idealiserende. Særlig sterkt framme i det idealiserte bildet står for eksempel samholdet i den første Jerusalems-menigheten (Apg 2), ekspansjonen og livskraften i de første menighetene – samt det frie nådegaveliv, (jf. Korintermenigheten, 1 Kor 12/14). En slik idealiserende lesning av situasjonen i de første menighetene overser helt klart konfliktene og problemene som også fantes den gang når kristne fellesskap skulle etableres og utvikles.³ En styrke likefullt ved denne måten å tenke på er at bibelordet blir tatt på alvor – ingen tvil om det. Men en svakhet er selvfølgelig den samme som for all bibelforståelse og -anvendelse som blir for bokstavelig, at Bibelens ord og budskap ikke blir kontekstualisert eller integrert i nye tider og nye kulturelle situasjoner. Forståelsen av samtiden og den aktuelle kulturelle situasjonen blir også svak – eller kanskje borte – ved denne måten å tenke på.

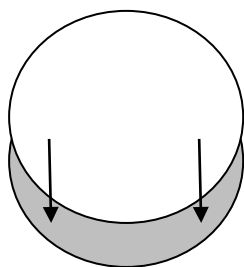

Figur 1: Den biblistiske modellen

Den andre modellen kan kalles *den situasjonsbestemte*. Mens hovedfokus i den biblistiske modellen var urkirkens menighetsliv, kan man si at hovedfokus i den situasjonsbestemte måten å tenke på er dagens situasjon. Her brukes bibelmaterialet slik man måtte mene at det passer inn i den aktuelle situasjonen og behovet i menighet eller kirke. Mens hovedsaken i den biblistiske modellen kan sies å være – gjerne bokstavelig – etterlevelse av bibelordet, er hovedsaken i den situasjonsbestemte modellen tilpasning av Bibelens budskap og menighetstenkning til vår kulturavhengige måte å tenke på og gjøre ting på. I modellen under (figur 2) representerer sirkel med gråsjattering, Bibelens

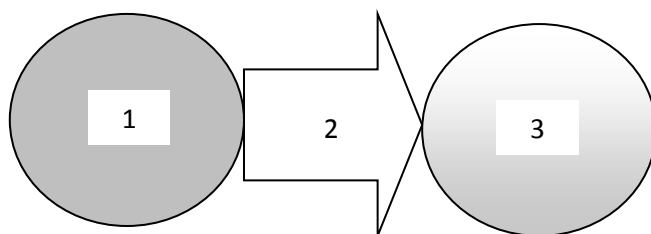
³ Eksempel på slike konflikter og problemer kan være de ulike typer konflikter som ifølge Første Korinterbrev eksisterte i korintermenigheten og forholdet mellom Paulus «lovfrie» evangelium og jødaiskene, jf. Galaterbrevet.

budskap eller Bibelens «verden», mens sirkel uten sjattering representerer vår virkelighet eller situasjon i dag. Pilene illustrerer «påvirkningsretning». Det er klart at fordelene med den siste modellen er friheten den gir til å tilpasse menighetsliv og fellesskapstenking til den rådende kulturelle situasjonen. Faren med denne måten å tenke på er at man kan komme til å ta for lett på bibelsk normativ teologi – og her også den nytestamentlige ekklesiologi – og miste forkynnens menighetsbyggende hensikt av syne.

Figur 2: Den situasjonsbestemte modellen

Den tredje modellen kan kalles *den kontekstualiserende*, jf. figur 3 nedenfor, der sirkel 1 illustrerer urkirkens menighetsliv (slik NT framstiller det), sirkel 3 illustrerer dagens menighetsvirkelighet – mens pilen 2 illustrerer den kontekstualiserende tenkning og praksis.

Figur 3: Den kontekstualiserende modellen

De to førstnevnte modellene preges av at kontekstualiserende tenkning og prosess er så å si fraværende. I alle fall må det kunne sies at kontekstualiseringen er *ukritisk* – eller at den blir *avvist*, for å bruke Paul Hieberts begreper (jf. Hiebert 1985:184–192). Hiebert poengterer at kontekstualiseringen må være *kritisk*. Slik kritisk kontekstualisering vil metodisk sett og uavhengig av hva man er ute etter å kontekstualisere, handle om tre ting (jf. Baasland 1993:120–122): For det første må spørsmålet om hva Bibelen sier om det aktuelle spørsmål undersøkes ved å forstå Bibelens ord i sin opprinnelige og historiske kontekst. Og dette er en eksegetisk oppgave. I modellen (figur 3) representerer sirkel 1 denne oppgaven. For det andre er det nødvendig å analysere sin egen kultur – a) for å avdekke hvordan det aktuelle bibelske budskapet faktisk oppfattes eller forstås, b) for å avdekke hvilke kulturelle forhold eller tankeføring det er som gjør at vi eventuelt

misoppfatter budskapet – og c) for å kunne identifisere og – i vår tid og vår kultur – formulere og anvende det bibelske budskapet uten at det er forvrengt eller redusert. Dette er en hermeneutisk oppgave. I figur 3 ovenfor representerer sirkel 3 dette mål for kulturalanalysen på det aktuelle feltet.

Pilen i figur 3 representerer det vi kan kalle den kontekstualiserende prosess. Denne handler, slik det framgår av det foregående, om et samvittighetsfullt historisk og faglig arbeid med bibeltekstene, og det handler om en like samvittighetsfull analyse av egen samtid og kultur – og det handler om «å trekke linjene sammen» (Baasland 1993:121). Og målet er ifølge Baasland intet mindre enn «å virkeliggjøre det bibelske budskap i vår tid og vår kultur» – slik at «vi tror, tenker, tilber og handler på samme måte som den gang, selv om form og språk endres noe», (Baasland 1993:121). Sentralt i denne modellen, er at Bibelen leses normativt – ikke bare når det gjelder de store sannhetene om Gud, verden og mennesket og om Guds frelsesgjerninger i historien med Jesus Kristus og evangeliet som et klimaks, men også når det gjelder Bibelens framstilling av kirkens eller menighetens identitet og gudgitte oppdrag (jf. Stott 1993:109–115). Nettopp det sistnevnte er det som er målet og hensikten med den type kontekstualiseringsarbeid som vi snakker om i denne artikkelen. Nemlig – på grunnlag av NTs samlede vitnesbyrd, fortellinger og utsagn om hva som er kirkens eller menighetens sanne vesen og gudgitte oppdrag, å kunne formulere eller uttrykke (og her spesielt: gjennom forkynnelsen) hva som er menighetens identitet og funksjon i dag. Mer om dette nedenfor.

I de to siste delene av denne artikkelen vil jeg med utgangspunkt i den metodiske tilnærmingen som ligger i den presenterte kontekstualiseringsmodellen, gjøre en kortfattet analyse av den menighetsbyggende forkynnelsens former og kjennetegn slik jeg tolker disse ut fra NT. Dessuten vil jeg gå inn i noen av samtidens utfordringer – både når det gjelder kultur og det moderne verdensbilde, for også å forsøke fra det perspektivet å svare på spørsmålet om hva det er som gjør forkynnelsen menighetsbyggende.

Forkynnelse som foster ekklesial identitet, spiritualitet og funksjonalitet

Med bakgrunn i foregående presentasjon av ulike modeller, kan vi trekke den slutning at forkynnelsen ikke blir menighetsbyggende i dag bare ved å repetere bibelske sannheter – i dette tilfelle om urkirkens menighetsliv (jf. den biblisistiske måten å tenke på). Heller ikke blir forkynnelsen menighetsbyggende ved å forsøke å legitimere det vi måtte mene vil være god kirkelig praksis i dag, med bibelord som vi mener måtte passe inn (jf. den situasjonsbestemte måten å tenke på). Nei, forkynnelsen blir menighetsbyggende når den bygger bro⁴ mellom den bibelske (normative) ekklesiologi og våre samtidige utfordringer i menighetsutviklende tenkning og praksis. Og denne broens hensikt og

⁴ Olav Skjevesland fanger opp nettopp denne brobyggende intensjonen med forkynnelsen i tittelen på sin bok fra 1981: *Broen over 2000 år. Bidrag til prekenlæren*.

mål er å «transportere» det som her kalles ekklesial identitet, spiritualitet og funksjonalitet inn i vår menighetsutviklende tenkning og praksis i dag.⁵

Formuleringen «ekkesial» identitet, spiritualitet og funksjonalitet, som brukes her, er egentlig inspirert av Sally A. Brown som har skrevet en tankevekkende artikkel om *Preaching That Fosters «Ecclesial» Identity* (Brown 2002:14).⁶ Browns anliggende er spesielt «ekkesial» identitet og spiritualitet som en utfordring i en individualistisk rettet vestlig kultur og kirkelig situasjon i dag. Hennes forslag til fokus i forkynnelsen for å gjøre menighetstenkning og praksis mer ekklesial og mer orientert om fellesskapet, og mindre på det individuelle. Hun vil fokusere på det hun kaller «[...] *mystagogical catechesis*, or preaching on the sacraments.» (ibid.)

Browns anliggende om å utfordre den sterkt individualistiske tenkningen som preger kristne menigheter i Vesten i dag – ved gjennom forkynnelsen å fostre en sterkere ekklesial identitet – er etter min oppfatning også selve saken i den kontekstualiserende prosess som det her er fokus på. Det kritiske spørsmålet her er nemlig, om vi – ut fra lesningen og et eksegetisk og hermeneutisk arbeid med bibeltekstene – greier å fange opp hva disse tekstene sier om hva kirken eller menigheten faktisk *er*, dens sanne identitet, og hva dens oppdrag i verden er. Og selvfølgelig – utfordringen er også å kunne videreformidle dette slik at det fosterer og former dem som lytter til evangeliet i dag.

Som Brown påpeker, har den individualistiske kulturen påvirket vår oppfatning og praktisering også av spiritualitet, slik at det personlige utviklingsfokus er blitt overdimensjonert i forhold til spiritualitetsutvikling på fellesskapsplan. Fostring av en dypere ekklesial identitet vil, etter min oppfatning, også resultere i en tilsvarende ekklesial spiritualitet. Slik ekklesial spiritualitet kan defineres som måten en menighet som et fellesskap av enkeltkristne erfarer, ivaretar og lever ut troen på den treenige Gud på (jf. Råmunddal 2013). Etter min oppfatning vil fostring av ekklesial identitet og spiritualitet også få konsekvenser for hvordan man tenker at menigheten som fellesskap, som Kristi kropp, skal fungere i dag – med de utfordringer og behov som finnes. Spørsmålet om menighetens funksjonalitet ligger nemlig på et dypere plan enn spørsmålet om organisatorisk velfungerenhet. Er menigheten *de facto* Kristi kropp, er det også som Kristi kropp den må fostres til å fungere i dag.

Brown framhever viktigheten av at vi i forkynnelsen inkluderer sakramentenes eller nådemidlenes karakter og betydning i fellesskapet. Og at nådemidlene er viktige i det å skape ekklesial identitet, kan det vel ikke være tvil om. Men hvor stor vekt slik forkynnelsen skal ha, og hvilken læremessig basis slik forkynnelsen skal bygge på, er det nok ulike syn på. En ekklesial identitetsskapende faktor som ofte blir underkjent, er fortellingene om hva Gud gjør gjennom den kristne forkynnelsen og gjennom den kristne forsamling. I de første kristne menighetene – som det fortelles om blant annet i

⁵ Willian E. Hull bruker begrepet *Strategic Preaching* om den forkynnelsen som «is designed to guide a congregation in the fulfillment of its mission.» Hull:2006:2.

⁶ Ordet *ekkesial* er et adjektiv som er avledet av substantivet *ekkesia*, som betyr forsamling eller menighet.

Apostlenes gjerninger, var disse fortellingene framtrede og skapende. Nils Astrup Dahl (1966) argumenterer dermed for at slike ekklesiale og identitetsskapende narrativer inngikk som en naturlig del av formidlingen av det opprinnelige kerygmaet, det egentlige frelsesbudskapet, i de første menighetene. Og slik har jo fortellingene om Ordets virkningsside fungert gjennom hele kirkens historie, til tro og en større forståelse av hva kirken eller menigheten egentlig er, og hva Gud kan gjøre i verden gjennom den (Green 2003; Andersson 2014; Aakerlund 2014).

Uansett om man velger å knytte forkynnelsen til sakramental teologi og praksis, betoning av fellesfortellinger med en identitetsskapende funksjon – eller noe annet – som «virkemidler» for å fostre ekklesial identitet, vil det å skape slik identitet i stor grad også handle om å skape et felles språk og en felles forståelse av hvem vi er, og hva vårt oppdrag som menighet er. Og siden det er slik at språket i stor grad definerer identiteten, og identiteten igjen definerer språket, vil det i menighetssammenheng virke splittende om ulike personer og grupperinger i menigheten får anledning til å utvikle sine egne språk og sine egne forståelser av hvem de oppfatter at «vi» er og hva det betyr det «vi» holder på med. Er dette situasjonen, vil det være vanskelig å utvikle en felles ekklesial identitet. Det vil nemlig være ulike gruppeidentiteter knyttet enten til påvirkende personer, teologiske eller konfesjonelle tradisjoner – eller ulike menighetsutviklende motebølger – som dominerer arenaen. Her ligger det en stor utfordring i det å utvikle et forkynnelsesspråk som både skaper identitet ut over eventuelle fraksjoner, og som skaper en felles menighetsidentitet knyttet til bibelsk ekklesiologi og til den kristne kirkes – og den aktuelle kirkes eller menighets felles fortellinger.

Sammenfatning:

Noen konsekvenser for menighetsbyggende forkynnelse (1)

På bakgrunn av foregående gjennomgang av kontekstualiserende tenkning og praksis i relasjon til tematikken i denne artikkelen, kan følgende sies sammenfattet i forhold til det innledende spørsmålet:

1) *Forkynnelsen blir menighetsutviklende når den bygger bro mellom Bibelens budskapsverden og vår verden eller virkelighet i dag – slik «at vi tror, tenker, tilber og handler på samme måte som den gang, selv om form og språk endres noe», for igjen å si det med Baasland (1993:121). Velger vi den biblistiske måten å gjøre dette på, er det store muligheter for at forkynnelsen mister sin aktualitet inn i dagens menighetsbyggede hverdag. Velges ensidig den situasjonsbestemte framgangsmåten, kan forkynnelsen bli tappet for bibelsk innhold.*

2) *Forkynnelsen blir menighetsbyggende i den grad den er i stand til å skape eller fostre ekklesial identitet, spiritualitet og funksjonalitet i dag. Kristen forkynnelse vil alltid ha et personlig siktemål, men den vestlige og sterkt individualistiske kultur har gjort individet og den enkeltes frelse og ulike behov – til forkynnelsens hovedintensjon. Og da blir hovedspørsmålene for oss hva troen betyr for meg, hvordan jeg skal få mest*

mulig ut av det åndelige liv, hva det passer meg å gjøre tjeneste med, og slik videre. En av forkynnens hovedutfordringer i vår tid er derfor å gjenoppdage de mulighetene som kristen forkynnelse har til å fostre ekklesial vekst, det vil si en felles eller en korporativ, identitet, spiritualitet og funksjonalitet.

Den menighetsbyggende forkynnens former og kjennetegn i lys av Det nye testamentet

Guds ord som den primære menighetsbygger

Det er blitt sagt at Jesus ikke ga sine disipler, sin kirke, i oppdrag å bygge institusjoner, men å forkynne evangeliet. Og det er jo helt rett, men det betyr ikke at det å bygge institusjoner er galt i seg selv. Galt blir det bare dersom det meste av oppmerksomheten i menighetsutviklende tenkning og praksis ensidig rettes mot å bygge institusjoner og velfungerende organisasjoner. Befalingene Jesus ga sine disipler, slik disse kan leses i evangeliene, er klare og tydelige. I Markus 16,15 heter det: «Gå ut i hele verden og *forkynn* evangeliet for alle mennesker!» Og i Lukas 24,46ff «[...] og i hans navn skal omvendelse og tilgivelse for syndene *forkynnes* for alle folkeslag [...]». Derfor vil det være rett å si at kirkens primæroppgave ikke er institusjonsbygging, men forkynnelse av evangeliet, (jf. Matt 28,19–20).

Dette får selvfølgelig som konsekvens at forkynnelsen må prioriteres i menighetsutviklende tenkning og praksis. Apostelhistorien og hele kirke- og misjonshistorien, som jo også er forkynnens historie, viser dette. Et kort studium av begrepet «Ordets vekst» og hvordan det brukes i Apostlenes gjerninger (jf. Dahl 1966), kan vise hvor viktig forkynnelsen av Ordet, evangeliet, har vært og er. Man kan faktisk si at forkynnens historie egentlig er historien om Ordets vekst – helt fra aposteltiden av. Og det er Ordets, det vil si evangeliets, transformative kraft og makt som demonstreres. Men det som også blir tydelig, er at dette forkynte Guds ord – med denne transformative kraft – også er et budskap som hele tiden må tilpasses nye kulturomstendigheter, gjerne i form av nytt språk og nye forestillingsverdener. Forkynnens «forflytning» fra det arameisk-jødiske til det gresk-romerske språk- og kulturområdet, handler om dette (jf. Apg 13ff). Men Apostlenes gjerninger viser også at slik kulturtilpasning ikke ga forkynnelsen mindre transformativ gjennomslagskraft. Og dette viser at forkynnelsen er knyttet til «levende» Guds ord (Andersen 2006:156f).

Når det her settes fokus på forkynnens betydning for den kristne kirke generelt, og for menighetsbyggende virksomhet spesielt, er det Guds ord, det vil si bibelordet, som kommer i sentrum. «Ordet er den primære menighetsbygger», sier Skjevesland (1995:38). Med Ordet – siktes det her selvfølgelig til Skriftens ord, bibelordet. Og poenget er at Skriften eller Bibelens ord og budskap ikke bare er den

læremessige autoritet som kirken bygger på, men at dette ordet og budskapet også har en oppbyggelses- og vekstkraft «i seg selv» når det videreformidles. I den vestlige kristne kirke har vi tradisjon for å tenke nokså ensidig individuelt eller personlig oppbyggelse knyttet til vår omgang med Guds ord. Som jeg også tidligere har påpekt, er perspektivet i dag gjerne individualistisk, og det er «høreren» i entall, bestemt form, som representerer adressaten, sier Skjevesland. Og han legger til: «Menigheten som korporativ mottaker av forkynnelse til utvikling og vekst av felleslivet er et synspunkt som er blitt marginalisert.» (Skjevesland 1995:38–39).

Ordets vekstkraft framheves spesielt i Apostlenes gjerninger – som gjentatte ganger taler om at «Guds ord vokste» (jf. 6,7; 12,24; 19,20) – at det «ble utbredt» (13,49) – som noe ensbetydende til at «mange sjeler ble lagt til menigheten» (2,41.47; 16,5; 5,14; 11,24) og at mennesker «kom til troen», (4,4; 9,35.42). Ordets vekst har to sider, sier Dahl (1966:41), nemlig at ordet ble forkynt vidt utover, og at mange kom til troen på ordet. «For Actas forfatter er forkynnelsen det vesentlige, det som skjer i det som skjer. Det er den som skaper historien.» (Dahl 1966:41). Virkningssiden ved Ordets forkynnelse understrekes i Apostlenes gjerninger også gjennom ulike omvendelsesfortellinger (jf. 8,26–39; 10,1–48; 16,12–15.25–34; m.fl.) – der fortellingen om Paulus' omvendelse ser ut til å ha vært ekstra populær siden den gjengis tre ganger (i 9,1–19; i 22,3–21 og i 26,9–20).

Underberetningene tilhører også det vi her kaller virkningssiden av Ordets forkynnelse. Undrene framstilles som bevis på makten av Jesu navn (3; 9,32–42; 14,8ff; 20,7.12 m.fl.). Straffeunderer viser Ordets makt (8,9.24; 13,8–12; 19,13–16, m.fl.), og hjelpeunderer skjer for at Ordets forkynnere skal få fram sitt budskap (5,19.23; 12,5.17; 16,25–34 m.fl.). I tillegg finnes det i Apostlenes gjerninger beretninger om hvordan Gud ved sin Ånd ledet apostlene ved syner, profetier og på andre mektige måter (8,26.40; 9,10–18; 10,1–22 m.fl.) og det finnes i skriftet også noen fortellinger som viser hvordan Ordets vekst også førte med seg menighetens organisering (1,15–26; 6,1.6; 11,22f; 13,1–3), (Dahl 1966:43). «Bildet av det åndsfulle liv i menigheten er et bevis på Ordets kraft», sier Dahl (1966:42). (Til dette, se spesielt: Apg 1,13f; 2,42–47; 4,32–35; 5,41f; 9,31.

Beretninger om Ordets vekst ser i de første kristne menighetene ut til å ha etablert seg som et slags «andre kerygma», det vil si som en tilleggsdimensjon ved forkynnelsen av det egentlige kerygmaet – evangeliet om Jesus Kristus og hans frelsesverk. Dahl kaller beretningene om hva som skjer når Ordet formidles, for «indirekte forkynnelse» (Dahl 1966:44). Og det «mønster» som avtegner seg i lys av vår korte gjennomgang av «Ordets vekst»-motivet i Apostlenes gjerninger angående forkynnelsens form og innhold i de første kristne menighetene, kan se ut til å ha hatt i hvert fall to ulike bestanddeler. Først og fremst den om forkynnelsen av evangeliet om Jesus Kristus, hans liv, lidelse, død og oppstandelse som et frelsesbudskap for alle mennesker. Hovedordet i NT for denne forkynnelsen er verbet *kerysso* som betyr å

kunngjøre eller rope ut som herold – med substantiv-formen *kérygma*, som betyr budskap.

Men i tillegg til denne «primær»-forkynnelsen, har det altså utviklet seg en type forkynnelsen med vekt på fortellinger om hva som faktisk skjedde når evangeliet ble forkynt – med fokus på virkningssiden. Slike fortellinger handler både om mennesker som tok imot budskapet og omvendte seg, og om de tegn og under som fulgte med når evangeliet ble forkynt. Men Dahl sier også at fortellingene om virkningen (omvendelser, tegn og under) av evangelieforkynnelsen alltid var underordnet forkynnelsen av Ordet – eller av selve kerygmaet (jf. Dahl 1966:42). Her har det selvfølgelig alltid ligget en utfordring for menigheter og forkynnere – at en ikke betoner verken tallmessig vekstvirkning eller det underfulle som følger med evangelieforkynnelsen, på en måte som tar oppmerksomheten bort fra selve kerygmaet.

Forkynnelsen som *kerygma*, *didache* og *paraklese*

Om man betrakter liv og praksis i urkirken, er det ikke uvanlig å tale om tre grunnleggende formidlingsformer – eller tre hovedtyper forkynnelsen – nemlig forkynnelsen som proklamasjon av frelsesbudskapet (*kerygma*), som undervisning (*didache*) og som formaning og trøst (*paraklese*) (jf. Skjevesland 1995:45–50). Skjevesland referer for øvrig til den britiske bibelforskeren C.H. Dodd som påviste at man i urkirken skjelnet mellom to hovedtyper forkynnelsen, nemlig den utadrettede proklamasjon av evangeliet eller misjonsforkynnelsen (*kerygma*), og den mer innadrettede mot menighetene med vekt på lære (*didache*), samtidig som det må sies at disse to typene forkynnelsen i sterk grad berører og utfyller hverandre (ibid.). I nær tilknytning til den lærende dimensjon ved forkynnelsen, påpeker Skjevesland (1995:48–49) at den parakletiske, det vil si den oppmuntrende og formanende siden ved forkynnelsen har utviklet seg. Nedenfor vil jeg gi en kort beskrivelse av disse tre sidene eller formene for kristen forkynnelsen. Jeg ønsker å vise at disse tre formene også utgjør tre viktige dimensjoner ved det vi her kaller menighetsbyggende forkynnelsen.

Forkynnelsen som proklamasjon av evangeliet (*kerygma*)

Ordet *kerygma* forekommer i NT åtte ganger, to ganger i den generelle betydning forkynnelsen (Matt 12,41 = Luk 11,32) og seks ganger i betydningen godt budskap eller ordet (1 Kor 1,21; 2,4; 15,14; Rom 16,25; 2 Tim 4,17; Tit 1,3). I moderne bibelvitenskap og teologi brukes begrepet ofte som teknisk term med noe forskjellig betydning. Men i hovedsak kan man si at begrepet handler om de historisk overleverte innholdselementene i urkirkens evangelieforkynnelsen.⁷ I Første Korinterbrev 15,1–5 tydeliggjøres dette idet Paulus her sier:

⁷ Se G. Kittel (ed.) TDNT III (1965):703–717 om bruk av verbet *keryssein* og substantivet *kerygma* i NT. Jf. også Mounce (1993):735–737.

Jeg kunngjør for dere, brødre, det evangelium jeg forkynte dere, det dere har mottatt og står på. Gjennom det blir dere frelst, hvis dere holder fast på det ordet jeg forkynte – så sant dere ikke forgyves er kommet til tro. For først og fremst overgav jeg dere det jeg selv har tatt imot, at Kristus døde for våre synder etter skriftene, at han ble begravet, at han stod opp den tredje dag etter skriftene, og at han viste seg for Kefas og deretter for de tolv.

Det paulinske uttrykket «ordet om korset» (1 Kor 2,5) er kanskje det uttrykket i NT som best sammenfatter og tydeliggjør det det her handler om. Det er imidlertid flere ord i NT som også er med på å beskrive hva denne kerygmatiske evangelieforkynnelsen handler om, som for eksempel «bringe et godt budskap» (gresk *evangelizomai*), å bringe bud (om noe gledelig) (gresk *katangéllo*) og endelig å vitne (gresk *martyréo*), som primært går på å vitne ut fra personlig erfaring. Og så har vi sett ut fra gjennomgangen av begrepet «Ordets vekst» i Apostlenes gjerninger, at det tidlig ble vanlig å se på beretningene om hvordan forkynnelsen av Jesus Kristus og hans frelsesverk fikk gjennomslag og tilslutning av mennesker, som en del av selve kerygmaet.

Sammenfattende kan man si at den kerygmatiske forkynnelsen handler om ulike måter å proklamere og formidle evangeliet som et frelsesbudskap for alle mennesker på. Dersom menighetsbygging også handler om det å nå nye mennesker med evangeliet – for å inkludere dem i menighetsfellesskapet, vil den kerygmatiske forkynnelsen absolutt være et viktig verktøy. Ikke minst må det kunne framheves at i en tid – da krefter både internt i menighetene og på utsiden av menighetene vil gjøre oss innadvendte og mest opptatt med oss selv – må det være gode grunner til å «gjenoppdage» den utadvendte og evangeliserende forkynnelsesformen.

Om vi spør hva som er truslene mot forkynnelsen forstått som *kerygma* (her forstått både som den primære forkynnelsen av Jesu Kristi person og frelsesgjerninger og som fortellingene om virkekräften i apostlenes forkynnelsen) i dag, er det helt klart at det å prioritere en mer terapeutisk forkynnelsen framfor den mer proklamatoriske, vil på sikt svekke menighetenes misjonale hensikt. Andre trusler mot forkynnelsen (som *kerygma*), kan selvfølgelig være at det bibelske innholdet i forkynnelsen svekkes til fordel for en type forkynnelsen som både begrepsmessig og innholdsmessig tilpasser seg det moderne verdensbilde. Tapet av bibelsk innhold i forkynnelsen kan også gå på at det historiske fundamentet frelsessannhetene hviler på, svekkes. På mange måter var det dette Paulus kjempet mot, jamfør teksten vi siterte ovenfor fra Første Korinterbrev 15,1–5. Slik svekkelse av selve de historiske frelsessannhetene var – og er fremdeles – den mest alvorlige trusselen mot den kerygmatiske forkynnelsen.

Forkynnelsen som formidling av lære (*didache*)

Det nye testamentets og vårt lærebegrep er forskjellig, påpeker Skjevesland (1995:63ff). Vi tenker i hovedsak teoretisk om det å lære, mens NT setter læren i sterkere grad inn i en «livssammenheng» og måten kristne lever på. Lære i bibelsk sammenheng handler om «å holde» de bud, formaninger og ord som Herren har gitt oss. Dette er et sentralt

aspekt både i GT og NT. Ordet *didache* brukes i NT om hele Jesu forkynnelse (Matt 7,28), også om den forkynnelse Paulus presenterte (Rom 6,17). Samtidig kan vi se at læren representerte et bestemt område eller del i menighetens liv (jf. Apg 2,42 som taler om «apostlenes lære»). Det handler nemlig ikke bare om å tro på budskapet og bli frelst (Rom 10,8–10), men også at troen skal utvikles og bli sterk og moden. NT setter lære inn i et slikt vekst- og modningsperspektiv (Kol 1,9ff; Fil 1,9ff; Hebr 5,11–6,3; 1 Kor 3,1).⁸

Ut fra denne korte oversikten over lærebegrepet som brukes i NT, må det kunne sies at den didaktiske (det vil si den læreorienterte) forkynnelse stod sentralt i de første kristne menigheter og i den apostoliske praksis. Og grunnen til dette er selvfølgelig at det var «læren» de kristne skulle ivareta, og videreformidle det historisk forankrede, Åndsinspirerte og sanne ord om betydningen av Jesu frelsesverk. Hvilket rom og hvilken betydning læreundervisning og -forkynnelse har hatt i kirkers og menigheters liv opp gjennom historien, har variert fra overbetoning og ensidighet – til nedtoning og utydighet. Kirker og menigheter har vært utsatt både for skolastisk og ortodoks dogmatikk og for liberalteologiens avhistorisering av budskapet. Enda tettere på oss i dag kan vi også snakke om både modernismens rasjonalitet og postmoderne sannhetsrelativisme – som tankestrømninger som hver på sin måte utfordrer vår forståelse av lærens betydning og plass i menighetsutviklende tenkning og praksis.

I det som er sagt ovenfor, ligger også noen av de truslene som den didaktiske forkynnelse er utsatt for i dag. I en sum handler trusselen om at dersom forståelsen av den kristne lærens plass og betydning i kirkers og menigheters liv og utvikling gjøres avhengig av ulike kulturelle og teologiske historiske svingninger, vil vi også i dag slite med å plassere både læren og vår formidling av den på rett vis. Historisk sett har det vist seg at den konfesjonelle innsnevringen av læreforkynnelse selvfølgelig også er en trussel mot rett plassering av læren og formidlingen av den. Det som i slike tilfeller skjer, er at bibelsk og såkalt «rett» lære knyttes til en eller annen konfesjon eller bestemt kristen bekjennelse. Andre kristne, tilhørende andre kirkesamfunn eller menigheter, kan dermed lett gjøres både til lite troende og til vranglærere.

Frykten for nettopp å havne i den situasjonen at man på feilaktig grunnlag dømmer andre som «vranglærere», kan også føre til at vi står overfor en annen trussel, nemlig at vi nedprioriterer læren og læreforkynnelse. Men det bør ikke være slik at det faktum at mennesker opp gjennom kirkens historie i nidkjærhet for rett lære og sann teologi har begått den feil på uviselig måte og på feilaktig grunnlag å dømme medkristne som vranglærere, fratrar oss viljen til å ta arbeidet med lære, til å ta teologien alvorlig i dag og til å gi den forkynnelse læren sitt rettmessige rom i menighets-utviklende tenkning og praksis.

⁸ Se G. Kittel (ed.) TDNT II (1964):138–148; 163–165, om bruk av verbet *didachein* og substantivet *didache* i NT.

Andre trusler mot læreforkynnelse – som er høyst reelle i dag, er når læreforkynnelse og undervisning nedprioriteres til fordel for forkynnelse og menighetsaktiviteter som har større underholdningsverdi. Det samme er tilfelle når forkynnelsesformer som betoner den spektakulære og mirakuløse siden ved kristentroen, er det som framheves. Uansett handler dette om at forkynnelse som er trofast mot bibelordets sannhet og sannhet, ikke gis det rom og den plass den skal ha fordi den ikke er populær, den samler ikke like mye folk som andre aktiviteter som er mer «in».

Så til slutt kan det være på sin plass å stille spørsmålet: Hvorfor er egentlig læreforkynnelsen viktig sett i et menighetsbyggende perspektiv? Først og fremst må det sies at det å ta læresiden ved den kristne tro på alvor, har noe å gjøre med viljen til å tro på sannheten og til å leve i den (jf. 2 Joh 1–4. For det andre: Skal vi, slik det også tidligere i artikkelen er sagt en del om, være i stand til å skape menighetsidentitet og bevissthet om det oppdraget som menigheten har, er det nettopp gjennom det å lytte til den bibelske fortelling og læreformidling om kirken eller menigheten, som kan hjelpe oss til å både å formidle og formulere dette «læreinnholdet» i dag. For det tredje: Skal vi i dag framstå som troverdige representanter for det den kristne tro egentlig handler om og står for, er det viktig å ikke miste selve innholdet. Det er jo nettopp troens innhold som læren forsøker å ivareta og videreformidle.

Forkynnelse som formaning, oppmuntring og trøst (*paraklese*)

Skjevesland (1995:72f) henviser til såmannslignelsen og Jesu ord i Matteus 13,23:

«Men den som blir sådd i den gode jord, er den som hører Ordet og forstå det. Han bærer frukt: hundre foll, seksti foll og tretti fold.» Og Skjevesland sier videre:

Vi skjematiserer, men ikke utillatelig, når vi påpeker at disse tre gjerningsord korresponderer med de tre tyngdepunkter i beskrivelsen av prekenens oppgave: Forkynnelseens mål er å få mennesker til å høre frelsesbudskapet (*kerygma*), så det vekker mottagelse og tro. Videre er det prekenens mål å hjelpe mennesker til å forstå de læremessige implikasjoner av budskapet (*didache*). Og endelig er det prekenens mål å anspore mennesker til å bære frukt i et liv som er i samsvar med evangeliet (*paraklese*). Å bære frukt er i bibelsk språkbruk et omfattende uttrykk for det gode liv, formet etter Guds plan og vilje (jf. Matt 3,8; Joh 15,1ff; Rom 7,4; Gal 5,22) (Skjevesland 1995:73).

Det greske verbet *parakalein* har, slik det brukes i NT, en vid betydning. Det kan bety formane, irettesette, oppmuntre, tilskynde. I tillegg kan det ha betydningen trøste (jf. 2 Kor 1,3ff; 7,6; 1 Tess 3,2; 4,18).⁹ Derav to sentrale dimensjoner ved denne type forkynnelse: både formaningen og trøsten (Skjevesland 1995:74ff). Formaningens funksjon kan sies å være å lede og oppmuntre enkeltkristne og menigheter til å leve et liv i pakt med det liv som de faktisk har fått. Ikke minst hos Paulus finnes dette aspektet sterk

⁹ Se G. Fridrich (ed.) TDNT V(1967):793–799 om bruk av verbet *parakalein* og substantivet *paraklesis* i NT.

framme (jf. Hanssen 1973). Mye tyder på at det er riktig ut fra NT å se på denne form for forkynnelsen som en «forlengelse» – eller kanskje som en «dimensjon» – både ved den lærende forkynnelsen og den mer proklamatoriske. Adressaten for denne type forkynnelsen vil alltid være både den enkelte troende og det kristne fellesskapet, menigheten. Formanings- eller trøstebudskapet har som oftest en fellesadresse. Og når adressen er en enkelttroende, er det ikke problematisk for andre kristne å identifisere seg med budskapet. Derfor er denne dimensjon, det vil si den parakletiske, viktig i forkynnelsen sett i et menighetsbyggende perspektiv i dag.

Først og fremst kan man si at den parakletiske forkynnelsen er viktig fordi det står mye på spill. Det er intet mindre enn menneskets frelse det er snakk om – og som står på spill. Den troendes vandring betraktet som pilgrimsreise, har en begynnelse, en fortsettelse og en avslutning. På denne veien hører paraklesen hjemme. Noen ganger må den troende formanest, andre ganger oppmuntres og også trøstes. Dette «mønsteret» er overførbart også til et kollektivt plan, (jf. sendebrevene i Åp 2–3 og formaningene i brevlitteraturen). Som enkelttroende og fellesskap står vi i en kamp – ja, til og med med en dimensjon ut over den menneskelige (jf. Ef 6,10ff). Derfor trenger kristne å få øynene opp for hvilke virkemidler vi rår over i denne kampen (Ef. 6,13–20). Derfor må kristne også både advares, men også oppmuntres til å stå fast og ikke gi opp i denne kampen (jf. 1 Tess 4,1ff; Fil 4,9; 1 Joh 3,7f; Gal 5,19–23; Ef 5,5f; Matt 25;13; Rom 13,11). For det andre kan man si at den parakletiske forkynnelsen vil være viktig for å påvirke retning og kurs, både når det gjelder den enkelte troende og fellesskapet. En av forkynnelseens hovedoppgaver er jo å peke på det som er Guds vilje og plan både for den enkelte troende og for menighetsfellesskapet.

Hva skjer når den formanende og sjelesørgeriske dimensjonen i forkynnelsen nedprioriteres – og hva skjer når den overbetones? Det er helt klart at en bestemt utgave av parakletisk forkynnelsen kan gjøre nåden billig, mens andre kan gjøre den for dyr og uopnåelig. I kirkens og forkynnelseens historie finnes eksempler på begge grøfter. Nåden kan bli billig dersom formaningsdimensjonen ved forkynnelsen ikke tas på alvor. Og den kan bli dyr og uopnåelig dersom formaningen overdrives eller blir brukt på gal måte. Da blir nemlig forkynnelsen lovisk, som det er vanlig å si. I dag ser vi ofte eksempler på at forkynnelsen går i en terapeutisk eller psykologiserende retning – av grunner som jeg skal komme tilbake til senere i artikkelen. Terapeutisk orientert forkynnelsen er ofte velmenende, men kan samtidig bli ensidig og lide under mangel både på evangelisk og læremessig innhold.

De tre forannevnte forkynnelseformene har altså vært i bruk i urkirken. Den lærdom man kan trekke ut av dette, er å se på disse forkynnelseformene som tre viktige dimensjoner ved kristen forkynnelsen – som vi bør praktisere i menighetsutviklende forkynnelsen også i dag. Da ser vi ikke på disse forkynnelseformene – som adskilte «kategorier», men som tre dimensjoner eller anvendelses-områder av forkynnelsen. Og det vil ikke

være slik at vi kan velge mellom disse tre for å finne en favoritt – en som vi eventuelt liker best, eller som måtte passe oss best. De utfyller nemlig hverandre i forhold til troens og det kristne vitneoppdrags vesen og karakter.

Profetisk tale som menighetsbyggende forkynnelse

Sett i lys av mange av våre nåtidige forkynnelsespraksiser og former, kan overskriften virke noe fremmed og karismatisk topptung. Men sett i lys av nytestamentlig menighetsliv, og kanskje aller helst i lys av det Paulus skriver om i Første Korinterbrev 14, er overskriften ikke så merkelig. I kapittel 12 og 14 i dette brevet drøfter nemlig Paulus nådegavens plass og betydning i menigheten i lys av en mektig visjon av hva menigheten er og hvordan den var tenkt å skulle fungere – som Kristi kropp (jf. 1 Kor 12,14ff).¹⁰ Og i kapittel 14 i samme brev begrunner Paulus hvorfor den profetiske gave og tale bør ha prioritet i en menighetsbyggende sammenheng. Gordon Fee argumenterer overbevisende for at Paulus' hovedanliggende i det han i kapittel 14 sier om profetgavens plass og rolle i forsamlingen, er *tydelighet* i formidlingen og forkynnelsen av evangeliet – både i forhold til de troende (jf. kap. 14,1–19), og overfor ikke-troende (kap. 14,20–25, jf. også Fee 1987:652–713).

På denne bakgrunn er det grunnlag for å si at *forkynnelsen vil være profetisk (tale) i den forstand – eller i den grad – den taler klart og tydelig om Guds frelsesplan og hans vei og vilje i menneskers liv – både i forhold til de troende og ikke-troende – og både med en individuell og en kollektiv adresse*. På mange måter er apostelen Peters tale på pinsedag (Apg 2,14–36), et mønster eller forbilde for forkynnelse som er profetisk i den forstand at den taler klart og tydelig om evangeliet – eller om Jesus om man vil. Dette kan vises ved følgende sammendrag:

- Klar og tydelig tale om Jesus er forankret i den historiske faktaside knyttet til Jesu liv, død og oppstandelse (jf. Apg 2,22–24).
- Klar og tydelig tale om Jesus bygger på og bekrefter de gammeltestamentlige skriftenes tale om hvem Gud har gjort til Herre (allhersker) og til Messias (frelseskonge) for alle mennesker (jf. Apg 2,25–36).
- Klar og tydelig tale om Jesus «stikker i hjertet», den vekker samvittigheten, uroer menneskenes hjerter, og gjør at mennesket begynner å spørre om hvordan de skal bli frelst (jf. Apg 2,37–39).
- Klar og tydelig tale om Jesus viser hvordan mennesket skal bli frelst – og den leder mennesker til frelse ved å tale klart om troens og omvendelsens nødvendighet, om dåpens viktighet og om løftet om Åndens gave og kraft (jf. Apg 2,37–39).
- Klar og tydelig tale om Jesus har som konsekvens at det oppstår et skille mellom dem som tar imot og dem som motstår vitnesbyrdet (jf. Apg 2,41).

¹⁰ Til profetgavens karakter og bruk i nytestamentlige menigheter, se: Grudem 1988a/2000; 1988b; Hill 1979:94–160; Aune 1983:189–346.

- Klar og tydelig tale om Jesus leder og hjelper mennesker inn i det kristne fellesskap (jf. Apg 2,44–47).

Samtidig som denne siden ved profetisk formidling løftes fram, må det også sies ut fra NTs framstilling av den profetiske gave og tales karakter og bruk, at det handler om noe mer enn «bare» kristen forkynnelse. «Alle» kan tale profetisk, sier Paulus (jf. 14, 31). Og det kan jo «alle» troende som har fått del i Ånden, og er blitt en del av det profetiske gudsfolk, som er den kristne menighet (jf. 1 Kor 12,13). Profetgaven trer også ofte fram spontant, ved at «en får en åpenbaring mens han sitter der», som Paulus sier (i 1 Kor 14,30), og da skal de andre tilpasse seg det. Og Paulus' hovedintensjon med det han skriver i Første Korinterbrev 14, ved siden av å argumentere for at de troendes tale må være tydelig slik at menigheten kan bygges opp, er å skape orden i praktisering av nådegavene i menighetssamlingen. (Robeck 1993:755–762).

I debatter som jevnlig dukker opp om profeti og profetisk tale, finnes det svært ofte en spenning mellom dem som vektlegger at det i dag bare er forkynnelsen som representerer den profetiske tale og dem som hevder at profetisk gave eller tale primært handler om at enkeltpersoner kan bli utrustet «spesielt» med profetisk gave eller profetisk tale – som disse personene inspireres til å bruke mer spontant. Som jeg tidligere har vist, behøver det imidlertid ikke å være noen motsetning mellom det syn at kristen forkynnelse bør og skal være profetisk i den forstand at den taler klart og tydelig om evangeliet – og det faktum at Herren også i dag utruster enkeltpersoner (både forkynnere og andre) i det kristne fellesskap med profetiske gaver til tjeneste. Men i begge tilfeller gjelder Bibelens utfordring om at profeti skal prøves (jf. 1 Kor 12,10; 14,29).

Dette innebærer at alle som har kall og tjeneste til å forkynne, må selv prøve – og også la andre prøve – forkynnelsen på spørsmålet om den er profetisk – i betydningen av om den er et klart og tydelig ord fra Herren inn i menneskers og menigheters liv. Tilsvarende må den som mener seg å ha utrustning og tjeneste til å bringe profetiske ord og budskap inn i konkrete situasjoner, også prøve både seg selv og det budskapet som skal formidles (jf. Rom 12,7). I begge tilfeller må kriteriet en prøver den profetiske gave og tjeneste på, være at man skal formidle klar og tydelig tale som et ord fra Herren inn i menneskers og menigheters liv i dag. Dermed kan vi også si at det ikke bare er forkynneren selv som står ansvarlig for at forkynnelsen blir klar og tydelig tale om Guds universelle frelsesplan og hans vei og vilje for enkeltmennesker og menigheter, slik at enkeltmennesker og fellesskap kan bygges. Alle de troende i menighetsfellesskapet har nemlig et ansvar for å prøve og å evaluere forkynnelsen om den faktisk oppfyller denne hovedintensjon.

Hvis forkynnelsen – både i dens proklamatoriske, dens lærende og dens formående og oppmuntrende form, og i form av profetiske tiltale – skal fungere slik at menigheten bygges opp, skjer det både ved at enkeltpersoner blir «truffet» og oppbygget av forkynnelsen, og ved at menigheten i kollektiv eller korporativ forstand, blir opp-

bygget. Det vil altså skje en oppbyggelse både ved en istandsetting av de enkelte lemmene på menighetskroppen – og en funksjonell samordning slik at menighetskroppen som helhetlig «kropp» kan fungere. Jeg mener dette er en av de sentrale tankene i Paulus' presentasjon av menigheten som Kristi kropp (se 1 Kor 12,13ff). Budskapene til sendebrevmenighetene i Åpenbaringen 2–3 kan også leses på denne måten (jf. Ramunddal 1995). Forkynnelsen må derfor ikke bare rettes til enkeltpersoner i menighetsfellesskapet, men til fellesskapet som sådant, slik at budskapet kan forene og binde sammen, framkalle kollektiv bevissthet, ekklesial identitet og menighetsspiritualitet.

Sammenfatning:

Noen konsekvenser for menighetsbyggende forkynnelsen (2)

1) Dersom vi relaterer det vi her har skrevet – om forkynnelse som prioritet i menighetsutviklende tenkning og praksis, og om bruken av begrepet «Ordets vekst» i Apostlenes gjerninger – til spørsmålet som vi søker svar på i denne artikkelen, vil svaret enkelt og klart bli: *Det er Guds ord – og ikke våre tanker og ideer – som gjør forkynnelsen menighetsbyggende!* Guds ord – som den kristne kirke altså tror finnes i Bibelen – er nemlig virkekraftige ord, fordi det skjer det som forkynnes (jf. Apg 10,44; 14,3). Men siden det er slik, som vi også innledningsvis poengterte, at ikke all forkynnelsen automatisk er menighetsbyggende, og at forkynnelsen ikke nødvendigvis eller alltid har den virkekraft som vi her snakker om, vil det være ekstra viktig å presisere at det er Guds ord som gjør at forkynnelsen får vekstkraft (jf. Hebr 4,12-13; 1 Tess 1,5; 2,13).

2) I forhold til de tre hovedformene av kristen forkynnelsen (den kerygmatiske, den didaktiske og den parakletiske) har jeg tidligere poengtert at den ene typen nødvendigvis ikke er noe mer menighetsbyggende enn den andre, det er bare snakk om tre ulike dimensjoner eller perspektiver ved forkynnelsen, som er ment å skulle utfylle hverandre. På denne bakgrunnen kan vi si at *det vil være det at vi faktisk holder disse forkynnelsesformene sammen, og at vi lar dem utfylle hverandre, som gjør forkynnelsen menighetsbyggende.* I menighetsbyggende tenkning og praksis er selvfølgelig den proklamerende forkynnelsen uunnværlig. Hvordan skal kristne menigheter kunne innta nytt land og nå nye mennesker med evangeliet om proklamasjonen av evangeliet ble borte? Og hvordan skal vi som menigheter kunne formidle troens innhold og utruste mennesker om læren (i betydning av de kristne grunnsannhetene) blir borte? Derfor kan vi også si at den didaktiske forkynnelsen er uunnværlig. Og endelig: Hvordan skal mennesker bli bevart i troen og i oppdraget dersom vi lar være å formane og oppmuntre, slik at de troende ikke gir opp? Derfor vil selvfølgelig også den parakletiske forkynnelsen være uunnværlig. I praksis vil det ikke bare være slik at disse forkynnelsesformene overlapper og utfyller hverandre, men også at det vil være ulike tjenester – som apostel, som evangelist, hyrde, lærer, som profet (jf. Ef. 4,11–13), og som diakon (jf. 1 Tim 3,8ff; Rom 12,7) - med tilhørende variasjon og kombinasjon av ulike nådegaver (jf. 1 Kor 12,7ff; Rom 12,3–8), som setter sitt preg på den menighetsbyggende forkynnelsen.

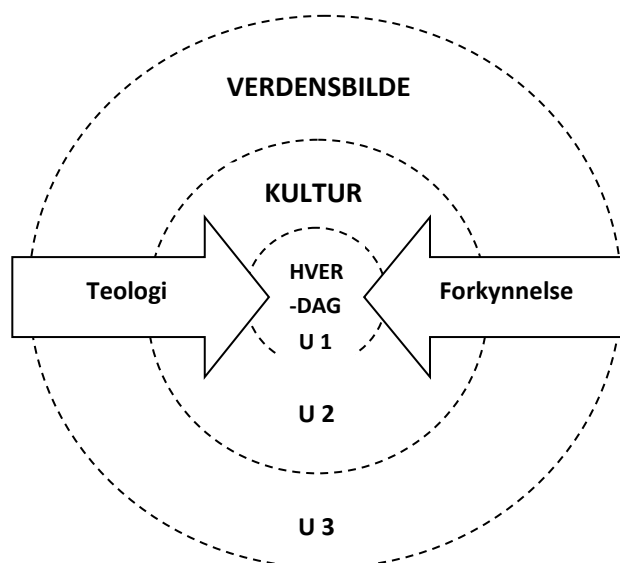
3) Og endelig: Vi har ovenfor argumentert for at *forkynnelsen er menighetsbyggende i den forstand, eller i den grad, den er klar og tydelig tale om Guds frelsesplan og hans vei og vilje i menneskers liv – både i forhold til de troende og ikke-troende – og i forhold til enkeltkristne og menighetsfellesskapet*. Men vi har også påpekt at profetisk gave og profetisk tale handler om mer enn forkynnelsen. Enkeltpersoner som ikke kan sies å ha forkynnelsesoppgaver, kan også være utrustet med en profetisk tjeneste og må skaffes rom i fellesskapet slik at Ånden ikke hindres (jf. 1 Tess 5,19–20). Slik sett vil «profetisk» forkynnelsen i betydning klar og tydelig tale om evangeliet, bli bekreftet og ”utfylt” av mennesker i menighetsfellesskapet med profetisk gave og utrustning.

Hvordan håndtere samtidens utfordringer i forkynnelsen?

Ulike typer utfordringer forkynnelsen står overfor: Et helhetsbilde

Begrepet «samtidens utfordringer» kan være vanskelig å forholde seg til, siden det kan forstås så altomfattende. En avgrensning må derfor gjøres. Og da må det først presiseres at jeg i denne artikkelen forsøker å se samtidsutfordringene i et menighetsperspektiv. Mer presist kan det sies: at det er forhold i samtiden som eventuelt skulle kunne hindre – og eventuelt skulle kunne fremme – utvikling og vekst i menigheten, som er i fokus. Og enda mer avgrenset kan sies: at det ikke er alle forhold som får innvirkning på menighetsutvikling som er aktuelle å berøre, men bare de som kan få innvirkning på det vi her kaller menighetsbyggende forkynnelsen. En hjelp til å forstå en relativt komplisert og sammensatt problematikk, finner man i teksten til figur 4 – som er en illustrasjon av de ulike feltene eller nivåene som både kristen teologi og forkynnelsen i en menighetskontekst kommer i kontakt med.

Figuren er tenkt til å være en hjelp til å sortere og skille mellom ulike typer utfordringer som menigheter står overfor i dag. Den innerste sirkelen – jamfør figur 4 – som betegnes som **U1**, handler om det vi kan kalle hverdagens utfordringer i en menighet. Med tanke på tematikken i denne artikkelen vil dette spesielt handle om de utfordringene forkynnelsen står overfor i den menighetsutviklende situasjon. **U2** på figuren illustrerer de utfordringene som samtidskulturen utgjør for menighetsutviklende tenkning og praksis – og her spesielt de utfordringer forkynnelsen konfronteres med i møte med kulturen. **U3** angir de utfordringene som det moderne verdensbildet, eller den moderne virkelighetsforståelsen, representerer i forhold til menighetsbyggende forkynnelsen.

Figur 4: Teologiens og forkynnelsens utfordringer (=U på figuren) – på feltene «hverdag» (U1), «kultur» (U2) og «verdensbilde» (U3)

Pilenes funksjon i figur 4 er å illustrere at både vår teologi og vår forkynnelse påvirkes og utfordres på de tre nivåene som figuren illustrerer. Med teologi mener jeg begrepet i vid forstand – måten vi tolker, forstår og taler om Bibelen, historien og vår egen tid på. Når teologi defineres på denne måten, er det noe alle kristne, og ikke bare fagfolk, er involvert i. Forkynnelsen speiler på mange måter teologien (definert som ovenfor). Dette innebærer at forkynnelsen blir grunnleggende formet av både våre hverdagslige utfordringer, våre kulturelle standpunkter og oppfatninger – og av måten vi tolker, forstår og snakker om virkeligheten på (jf. verdensbilde).

Forkynnelsens utfordringer i den menighetsutviklende hverdag

Kristen forkynnelse har til alle tider måttet relatere seg til vanlig – eller det vi kanskje kan kalle «normal» – hverdagsproblematikk. Brevlitteraturen i NT gir mange eksempler på nettopp det. I tillegg til organisatoriske, administrative og strategiske utfordringer som en menighetshverdag ofte er preget av, kan det være snakk om ulike typer læremessige uenigheter og fraksjoner i menigheten, der man trenger å gå inn med råd og veiledning – ofte både på det individuelle og kollektive plan. Det kan være problemer av etisk karakter – som krever både formaning, rådgivning og undervisning for å løse opp i. Det kan også være ikke-fungerende relasjoner og konflikter mellom medlemmer som en har behov for å gjøre noe med – og der forkynnelsen vil være viktig for å skape forståelse for hva livet i menighetsfellesskapet egentlig handler om, og slik videre.

Dessuten vil det være slik at de hverdagslige utfordringene i menigheter kan få en ekstra dimensjon dersom menigheter går inn i det vi i denne boken kaller planlagte endrings- og utviklingsprosesser. Min påstand her er at dersom slike prosesser skal

«lykkes», må det jobbes bevisst med å integrere dem både i menighetens spiritualitet (jf. Råmunddal 2013) og i forkynnelsen, (jf. Birkeland 2013). I forkynnelsen har man nemlig en unik mulighet til å belyse saken (så å si med lys «ovenfra») – og dermed kunne hjelpe mennesker til å se slike prosessers viktighet ut fra den bibelske virkelighet og beskrivelse av saken. Dessuten vil det å kople forkynnelsen til menighetsutviklende prosesser være viktig for å gi slike prosesser bærekraft gjennom skiftende tider og forhold. Skjer dette, vil forkynnelsen også bli menighetsbyggende – i egentlig forstand. Isoleres forkynnelsen fra det som skjer i menighetsutviklingen, risikerer man at menighetsutvikling mer eller mindre handler om strategiske og organisatoriske saker – som folk jo blir relativt fort trøtte på i menigheter. Dessuten risikerer man at forkynnelsen kommer til å leve i sin egen teologiske «boble».

Men nå er det ikke bare forkynnelsen og teologien som kan havne i en «boble». Det kan sannelig også menighetsutviklingen. Og det som da skjer, er at man ser menigheten som en relativt isolert sak i forhold til nærmiljø, samfunn og samtidskultur, og man overser den påvirkning man hele tiden utsettes for fra kulturen og fra den rådende virkelighetsforståelsen. I det følgende vil jeg derfor forsøke å sette søkelys på disse sterke påvirkningsfaktorene på den menighetsutviklende prosessen. Og det spørsmål jeg søker svar på, er altså hva det er som gjør forkynnelsen menighetsutviklende sett i lys av noen av de påvirkende faktorer, både fra samtidskulturen og det rådende verdensbildet.

Forkynnelse utfordringer sett i lys av samtidskulturen

Sirkelen som i figur 4 betegnes som U2, handler om de utfordringer som har sammenheng med den aktuelle kulturelle situasjon vi befinner oss i – spesielt i den vestlige verden – og som selvfølgelig også berører vår menighetstenkning og forkynnelsen. Dette er et svært sammensatt felt der historie, tradisjoner, holdninger og ulike verdier utgjør et uoversiktlig og komplisert nettverk av ideologiske og tankemessige føringer som påvirker både selvforståelse og syn på det kristne fellesskapets betydning og oppgave. Kulturelle omskiftninger, som for eksempel overgangen fra modernitet til postmodernitet, som vi i dag står midt oppe i, gjør det kulturelle feltet det her er snakk om og som selvfølgelig også påvirker teologi og forkynnelsen, ikke mindre uoversiktlig og komplisert, (jf. Gibbs 2000). Sentrale spørsmål i denne sammenheng er hvordan vi som menighet skal forholde oss til samtidskulturen – hvordan vi kan tilpasse oss – og på hvilken måte menigheter kan være en motkultur.

Ett kulturelt fenomen som på en spesiell måte er med på å utfordre menighetsbyggende forkynnelsen i kirker og menigheter i den vestlige verden, er det Eddie Gibbs i sin bok *Church Next* kaller «marketing mentality», det vil si en markeds- og konsumorientert tenkemåte (jf. Gibbs 2000:37ff). Som Gibbs med rette påpeker, utgjør en slik tenkemåte en stor utfordring for måten vi tenker og driver menigheter på i dag. Ikke minst er det en utfordring i forhold til forkynnelsen – og i det hele tatt måten vi både opp-

fatter og formidler evangeliet på i dag. Kort forklart handler en markedsorientert tenkemåte (ifølge Gibbs 2000:37ff) om at man identifiserer og evaluerer behov som ikke er blitt møtt i en populasjon eller et segment av denne. Den aktuelle organisasjon eller bedrift spør gjerne seg selv hvilke av disse behovene man har visjon og ressurser til å møte, og man legger opp strategier for hvordan man kommuniserer med «mottakeren». Endelig lager man programmer for hvordan man selger sin vare eller sitt produkt. De spesielle utfordringene forkynnelsen står overfor i forhold til markeds- og konsumtenkningen, er at evangeliet kan bli sett på som et «produkt» eller «vare», mennesker utenfor menigheten – de kirkefremmede – kan bli sett på og bli behandlet som «kunder», de kristne, kirken eller menigheten blir «selgere» – og endelig: målet med det vi holder på med kan bli å tilfredsstille «følte behov».

Selvfølgelig er foregående beskrivende karikerende, men samtidig må det erkjennes at i alle fall i den evangelikale og pentekostale del av kristenheten, finnes det sterke innslag av denne måten å tenke på, (jf. Prichard 1996:240–257). I en markeds- og konsumorientert kultur blir vi nemlig fristet til å tenke relativt ubibelsk om både våre medmennesker, evangeliet og kirken eller menigheten. For det første kan vi komme til å gjøre våre medmennesker til kunder med følte behov – i stedet for å se på dem som Guds skapninger – og som syndere – som trenger å høre evangeliet. Vi kan også komme til å se på mennesker kun som middel for å nå våre mål, og det må i aller høyeste grad kalles uetisk. For det andre: Det strider mot evangeliets vesen og sanne karakter om vi gjør det til et produkt for et avgrenset marked, i stedet for å formidle evangeliet som et universelt frelsesbudskap for alle mennesker. For det tredje: Vi tenker ubibelsk om kirken eller menighetens oppdrag om vi gjør det til en sak der vi skal tilfredsstille et marked. Oppdraget handler om intet mindre enn å fullføre det misjonsoppdrag for hele verden som Herren Jesus Kristus har gitt sin kirke.

Gibbs sin holdning er ikke å avvise den markedsorienterte tenkemåten fullstendig, men å tilpasse den og bruke den med klokskap (jf. Gibbs 2000: 41ff). Han peker blant annet på at også i kristne menigheter trengs 1) elementer av markedstenkningens behovs- og visjonstenkning, for å bevisstgjøres på hvem vi er til for, og hvilket budskap vi egentlig har å komme med. 2) Vi trenger også den strategiske bevisstheten eller viljen som finnes i markedsførings-tenkningen for å bevisstgjøres på hvem de menneskene er som vi ønsker å nå og på spørsmålet om hvordan vi kan nå dem. 3) Vi trenger også kommunikasjonsbevisstheten i markedsføringstenkningen for å bevisstgjøres på hvilket vokabular og språk vi bruker for å kommunisere med dem vi vil nå. Og endelig: 4) Vi trenger ressursbevisstheten for å bevisstgjøres på hvordan vi skaffer ressurser, og hvordan vi bruker ressursene på best mulig måte for å nå målene. I sum kan dette handle om klok kulturtilpasning, det betyr at vi bruker elementer i samtidskulturen til det beste for evangeliet og formidlingen av dette. Utfordringen er imidlertid at det ikke er markeds- og behovstilpasningen som er poenget, men fullføringen av det oppdraget som kirken har fått av sin Herre. Nå skjer det også en endring, sier Gibbs (2000:50ff), i måten vi ser

på oss selv som kirke eller menighet i den vestlige verden. Og en del av endringen er at vi går mot en mer misjonarisk identitet, fra en selvforståelse som ofte har vært for sterkt preget av markeds- og konsumtenkning.¹¹

Forkynnelse utfordringer sett i lys av det moderne verdensbilde

Den ytterste sirkelen i figur 4, som betegnes som U3, handler om hvordan også verdensbilder eller virkelighetsforståelser påvirker vår måte å tolke Bibelen på, vår måte å tro på, måten vi opplever ting på, måten vi snakker om ting på, og så videre. Dermed kan det også være svært aktuelt å tale om hvordan teologi og forkynnelse påvirkes av vår grunnleggende forståelse av den verden vi er en del av. Og det vi her skal forsøke å si litt om, er hvordan endringer i vår måte å tolke livet og virkeligheten på får konsekvenser for måten vi tror på og måten vi formidler og forkynner det vi tror på. Den amerikanske antropologen og missiologen Paul G. Hiebert gjør seg i boken *Anthropological Reflections on Missiological Issues* (1994:217–253) noen svært aktuelle tanker om hvordan det moderne verdensbildet utfordrer tro, teologi og forkynnelse i dag.¹²

Særpreget for det verdensbildet som utviklet seg med den vitenskapelige og kulturelle utviklingen i Vesten – egentlig helt fra renessansen og reformasjonen av, men spesielt fra opplysningstiden fra 1600- og 1700-tallet, er, ifølge Hiebert, at kosmos eller virkeligheten er blitt delt inn i to deler: den naturlige verden og den overnaturlige. Den naturlige verden beskriver vi ved hjelp av moderne vitenskap, mens det er religionene som har terminologien for den overnaturlige. Hiebert sier: «The modern Neoplatonic dualism left many Western Christians with a spiritual schizophrenia» (Hiebert 1994:220). Dette innebærer at mange beholder troen på Gud, frelsen og de store sannhetene, men i deres hverdagsliv er det blitt vanskelig å plassere inn Gud, da dette er en verden som var styrt av naturlover og den moderne vitenskapelige tilnærming til virkeligheten.

Resultatet ble for mange kristne siden de ikke fikk den verden eller den skapelse de leste om i Bibelen til å stemme med det den moderne vitenskap framstilte, at de begynte å forstå det overnaturlige og mirakuløse i Bibelen med hjelp av rasjonelle forklaringer. For 1800- og 1900-tallets liberale teologi var dette typisk. Men konservative

¹¹ For mer om hva misjonarisk teologi og menighetsstrategi handler om, se spesielt artikkelen *Guds rike, kirken og verden* – som også utgjør kapittel 2 i *Bygge kirke*.

¹² Ifølge Øyvind Dahl kan en definere et verdensbilde som «et sett av mer eller mindre systematiske trosforestillinger og verdier som en gruppe mennesker bruker for å vurdere og å gi mening til sine omgivelser», (Dahl 2001:131). Verdensbildet brukes til å forme verdier og normer og til å forklare livets hensikt og menneskets rolle – i forhold til universet, i forhold til overnaturlige makter, og i forhold til andre mennesker (ibid.). Det er også en nær sammenheng mellom verdensbilde og virkelighetsforståelse. En kan nemlig si at verdensbildet inneholder folks grunnleggende oppfatninger av virkeligheten – inkludert religion. Det kan fungere som modell for virkeligheten, idet det gir mennesker muligheter til å finne mening i tilværelsen, og det kan fungere som modell av virkeligheten – som en refleks av sosiale forhold. Dahl nevner den gamle åsatroen som refleks av det gamle vikingsamfunnet, som eksempel på det siste, (ibid:133–134).

kristne reagerte selvfølgelig på at Gud og det overnaturlige og mirakuløse blir borte, både fra Bibelen og i kirkens liv i dag. Men like fullt aksepterte også konservative kristne det moderne og vitenskapelige synet på naturen, sier Hiebert (1994:220), noe som i sin tur får konsekvenser for både for vårt syn på Gud som skaper, synet på det skapte og synet på Guds tilstedeværelse og inngripen i våre liv.

Dette leder over til den neste konsekvensen av framveksten av det moderne verdensbildet, (Hiebert 1994:220–221). Siden Gud stort sett var ute av (verdens)bildet, eller at han i hvert fall ikke spilte noen rolle i den naturlige verden lenger, ble mennesket selv plassert der Gud tidligere hadde befunnet seg. Dette resulterte blant annet i, sier Hiebert (1994:222), at mennesker i den vestlige verden ble opptatt av psykisk og fysisk helse og et liv som kunne gi velvære, lykke, suksess, framgang og gjerne også intense opplevelser. Svakheter, tap av selvbilde og kjedsomhet – mer enn synd, ble truslene som kunne ødelegge livet. Dermed ble det terapi, forbruk og mirakelkurer som kunne redde mennesket. En ny vestlig religion vokste fram, sier Hiebert (ibid.), som kunne tilby mening basert på selvrealisering, ikke syndstilgivelse og forsoning med Gud og mennesker.

Nå understreker Hiebert også at det i dag finnes mange som har begynt å tvile på holdbarheten i dualismen i et moderne vestlig verdensbilde, som altså skiller åndelige fra materielle realiteter, og de evige sannhetene fra de mer hverdagslige. Og mange gjør seg til talsmenn for et mer postmoderne verdensbilde, som står for en mer helhetlig tenkning, som integrerer mennesket og verden, og som tar de åndelige behov på alvor. Hiebert påpeker at i postmodernismen finner man både en tilbakevenden til førkristen animisme og en moderne synkretisme, blant annet representert ved *New Age*-bevegelsen (Hiebert 1994:224ff) Animisme handler populært sagt om «åndetro». I en animistisk verden bare skjer ting, tilfeldig og vilkårlig – forårsaket av ånder, forfedre, spøkelses, magi, heksekunst eller stjerner. Gud er fjern, og menneskene er overgitt til ånders og krefters velbefinnende. Midlene mennesker har til sitt «forsvar» er blant annet bønner, trylleformler og medisiner. Det er kraft – og ikke sannhet – som er det mest sentrale menneskelige anliggendet i animismen.

Det er åpenbart at menighetsutviklende arbeid og kristen forkynnelsen som skal forholde seg til både en moderne og dualistisk virkelighetsforståelse og reaksjonen på dette – nemlig det beskrevne postmoderne og ny-animistiske verdensbildet, vil stå overfor formidable utfordringer. For det første: Når virkeligheten beskrives på en dualistisk måte og ved hjelp av begrepene overnaturlig versus naturlig, og en i tillegg betoner at det er det som finnes i den overnaturlige og åndelige verden som er av størst verdi og «effekt», står en i kristen teologisk tenkning og i forkynnelsen i fare for å åndeliggjøre på ubibelsk vis. Slik åndeliggjøring skjer for eksempel når fenomener i kristendommen som nådegaver, helbredelser, tegn og under, bønn, og lignende, blir såkalte «overnaturlige» åndelige fenomener som plasseres i en «supernatural world» (Hiebert 1994:219). Og avstanden blir stor til den naturlige verden – som man altså i stor grad forklarer ved

hjelp av moderne naturvitenskap. Fristelsen for den kristne forkynnelsen, med bakgrunn i en slik dualistisk virkelighetsforståelse, kan bli at kristen tro og forkynnelse blir livsfjern – i den forstand at den ikke er i stand til å møte livet slik det virkelig er. Og når Gud kommer «på besøk» fra en overnaturlig verden – og som en følge av spesielle åndelige virkemidler og aktiviteter, mister man det bibelske perspektivet at Gud faktisk også er til stede i vår verden og i våre liv slik de faktisk er.

For det andre: Den sterkt dennesidige forståelsen av virkeligheten som også finnes i det moderne verdensbildet – og medfølgende fokus på velvære, lykke, framgang og subjektive opplevelser, har også påvirket og fristet forkynnere til å psykologisere budskapet eller forkynnelsen, (jf. Pritchard 1996:223ff). Slik psykologisering handler om fristelsen til å bruke psykologisk terminologi og psykologiske forståelseskategorier for å beskrive og forstå det moderne menneskets livssituasjon, og til å forklare hva kristendommen handler om i dag. Det finnes selvfølgelig ulike grader av slik psykologisering, helt fra en – kanskje nødvendig – språklig tilpasning, til den som omdefinerer kristentroens bibelske innhold – noe som kan lede til et reduksjonistisk evangelium, sier Pritchard (ibid). For det tredje: I forhold til en postmoderne, mer holistisk og ny-animistisk virkelighetsforståelse, vil fristelsen for kristen teologi og forkynnelse både være religiøs synkretisme og en sammenblanding av genuin kristen tro og spiritualitet med allmennreligiøs, østlig eller *NewAge*-preget tankegods og konsepter i forkynnelsen – samt en ukritisk overtakelse av ikke-kristne praksiser i menighetslivet.

Alternativet – og muligheten – for oss i kristen teologi og forkynnelse, og i den menighetsbyggende tenkning og praksis i dag, er, ifølge Hiebert (1994), å gjenoppdage og fornye genuin bibelsk teologi og tankegang.

Such a theology, dealing with God's work in our daily lives, must be part of our broader theological understandings of God, creation, sin, the cross, judgment, and redemption. Furthermore, in such a theology we must reject the old dualism that confines God's work to otherworldly concern and leaves him a place for only an occasional miracle in our everyday lives (Hiebert 1994:228).

En slik teologi som Hiebert her antyder, er mer fyldig beskrevet på sidene 228–253 i boken *Anthropological Reflections on Missiological Issues* (1994). I møte med verdensbildeutfordringen framhever Hiebert spesielt betydningen av en kristen trinitarisk teologi – som ikke minst gir en sann bibelsk framstilling av Åndens rolle og gjerning både i Guds skapelses- og frelsesgjerning. Dessuten sier han at en Gudsrike-teologi, som kan klargjøre hva Guds nærvær og virkemåte i verden i dag handler om, vil kunne gi oss hjelp i kristen teologi og forkynnelse i dag til å orientere oss i forhold til ubibelske verdensbilder og virkelighetsforståelser.

Sammenfatning:

Noen konsekvenser for menighetsbyggende forkynnelsen (3)

1) Relatert til artikkelens innledende spørsmål, kan følgende sies på bakgrunn av foregående drøfting: *Forkynnelsen er og blir menighetsbyggende når den koples til den aktuelle menighetsutviklende tenkning og praksis slik at forkynnelsen både belyser og tolker det som skjer ut fra Guds ord – og dessuten at den ved formaning og oppmuntring bærer prosessen, i møte med utfordringer og motstand.* Forkynnelsen blir derimot ikke menighetsbyggende om den isolerer seg i sin egen teologiske forestillingsverden – løstrevet både fra samtidens utfordringer og fra de utviklings- og vekstprosesser som igangsettes.

2) Dessuten mener jeg å ha grunnlag for å si at forkynnelsen blir *menighetsutviklende når den tar hensyn til, og tar på alvor, utfordringen som ligger i den rådende kultur og virkelighetsforståelse – uten selv å bli fanget av den.* Saken er nemlig at den rådende virkelighetsforståelse – slik vi også har sett at det gir seg til uttrykk i kulturen, øver sin innflytelse på alt det vi tenker, og alt det vi holder på med – også i vårt menighetsutviklende engasjement. Å late som om vi ikke blir påvirket, vil derfor være et selvbedrag – med store konsekvenser både for menighetsutviklingen og for forkynnelsen. Og selvbedraget kan komme til å handle om at kulturelle og verdensbildeavhengige såkalte «sannheter», forveksles med bibelsk basert og sann og sunn forståelse av den kristne tro og fungerende menighetsliv.

3) Og endelig: *Forkynnelsen blir menighetsbyggende nettopp når den holder fast på den bibelske virkelighetsforståelse og det bibelske sannhetsbudskap i møte med de ulike utfordringer i samtiden.* Dersom slik anstrengelse for å fastholde svekkes, eller blir borte i menighetsutviklende tenkning og praksis, vil menigheter, teologi og forkynnelsen være prisgitt de kulturelle og verdensbildeavhengige skiftende forhold.

Konkluderende teser

På bakgrunn av den redegjørelse og drøfting som er gjort i de ulike delene av denne artikkelen, har jeg også underveis sammenfattet noen svar på problemstillingen i innledningen. Om den foregående analysen er korrekt og rimelig, kan det være mulig dra følgende slutninger eller konklusjoner i form av åtte teser om hva det er som gjør forkynnelsen menighetsbyggende:

1) Forkynnelsen er og blir menighetsutviklende når den bygger bro mellom Bibelens budskapsverden og vår verden eller virkelighet i dag – slik at vi blir i stand til å tro, tenke, tilbe og handle på samme måte som de gjorde på nytestamentlig tid, selv om form og språk endres.

2) Forkynnelsen er og blir menighetsbyggende i den grad den er i stand til å skape eller fostre ekklesial identitet, spiritualitet og funksjonalitet i dag.

Hva gjør forkynnelsen menighetsbyggende? En drøfting av forkynnens funksjon
i en menighetsutviklende kontekst

<https://ramunddal.com/>

3) Forkynnelsen er og blir menighetsbyggende når det er Guds ord (i Bibelen) som med sin egen virkekraft får gjøre sin gerning.

4) Forkynnelsen er og blir menighetsbyggende når den kerygmatiske, den didaktiske og den parakletiske forkynnelsen holdes sammen, slik at de utfyller hverandre – i et samspill med de ulike gaver og tjenester som Herren ved sin Ånd har utdelt i menighetsfellesskapet.

5) Forkynnelsen er og blir menighetsbyggende i den forstand, eller i den grad, den er klar og tydelig (profetisk) tale om Guds frelsesplan og hans vei og vilje i menneskers liv – både i forhold til de troende og ikke-troende – og i forhold til enkeltkristne og menighetsfellesskapet.

6) Forkynnelsen er og blir menighetsbyggende når den koples til den aktuelle menighetsutviklende tenkning og praksis, slik at forkynnelsen både belyser og tolker det som skjer ut fra Guds ord – og dessuten at den ved formaning og oppmuntring bærer prosessen i møte med utfordringer og motstand.

7) Forkynnelsen er og blir menighetsutviklende når den tar hensyn til – og tar på alvor – utfordringen som ligger i de rådende virkelighetsforståelsene – uten selv å bli fanget av disse.

8) Forkynnelsen er og blir menighetsbyggende når den holder fast på den bibelske virkelighetsforståelse og det bibelske sannhetsbudskap i møte med de ulike utfordringer i samtiden.

Litteratur

Andersen, L. (2006). *Teksten og tiden. En midlertidig bok om forkyndelsen*, Bind 1 og 2, Fredericia: Lohse.

Andersson, G. (2014). *To Live the Biblical Narratives: Pentecostal Autobiographies and the Baptism in the Spirit*. Pentecostal Studies 13:1.

Aune, D. E. (1983). *Prophecy in early Christianity and the ancient Mediterranean world*, Grand Rapids, Michigan: Willian B. Eerdmans Publishing Company.

Birkeland, K. (2013). *Herfra og videre. I hvilke områder av menighetens liv finnes det drivkrefter som kan påvirke en menighetsutviklende prosess i Grimstad Misjonsmenighet*, Masteravhandling i praktisk teologi, levert ved Ansgar Teologiske Høgskole.

Browne, S. (2002). Preaching That Forsters 'Ecclesial' Identity. I: *inSpire*, sommer/fall 2002.

- Baasland, E. (1991). *Ordet fanger. Bibelen og vår tid*, Oslo: Universitetsforlaget.
- Blomgren, D. (1979). *Prophetic Gatherings in the Church. The Laying on of Hands and Prophecy*, Portland, Oregon.
- Dahl, N.A. (1966). Ordets vekst. I: *Norsk Teologisk Tidsskrift*, nr. 1, 1966 (Vol. 67), ss. 32–46.
- Dahl, Ø. (2001). *Møter mellom mennesker. Interkulturell kommunikasjon*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Fee, G.D. (1987). *The First Epistle to the Corinthians*, Grand Rapids, Michigan/William B. Eerdmans Publishing Company.
- Fridrich, G. (ed.), (1967). *Theological Dictionary of the New Testament*, vol. V, Grand Rapids: London: Eerdmans, ss. 793–799.
- Gibbs, E. (2000). *Church Next. Quantum Changes in How We Do Ministry*, Downers Grove: InterVarsity Press.
- Green, J. B. m.fl. (ed.), (2003). *Narrative Reading, narrative preaching: Reuniting New Testament Interpretation and Proclamation*. Grand Rapids: Baker.
- Grudem, W. A. (1988a). Why Christians Can Still Prophecy. I: *Christianity Today*, Sept 16.
- Grudem, W. A. (1988b/2000). *The gift of prophecy: in the New Testament and today*, Wheaton, Illinois: Crossway.
- Hanssen, O. C. (1973). *Formaningene i Det nye testamentet*. Oslo: Credo Forlag.
- Hegstad, H. (2003). Hva er menighetsutvikling? *Halvårsskrift for praktisk teologi*, 20(1), ss. 4-9.
- Hiebert, H. (1985). *Anthropological Insights for missionaries*. Grand Rapids, Mich.: Baker.
- Hiebert, P.G. (1994). *Anthropological Reflections on Missiological Issues*, Grand Rapids: Baker Books.

Hill, D. (1979). *New Testament Prophecy*, Bristol: Marshall Morgan & Scott.

Hull, W. E. (2006). *Strategic Preaching. The Role of the Pulpit in Pastoral Leadership*, St. Louis, Missouri: Chalice Press.

Kittel, G. (ed.), (1964): *Theological Dictionary of the New Testament*. Vol. II, Grand Rapids/London: Eerdmans, ss. 138-148; 163-165.

Kittel, G. (ed.) (1965): *Theological Dictionary of the New Testament*, vol. III, Grand Rapids: London: Eerdmans, ss. 703-717.

Mounce, R.H. (1993). Preaching, kerygma. I: Hawthorne, G.F. og R.P. Martin (eds.). *Dictionary of Paul and his Letters*, Downers Grove/Leicester: InterVarsity Press, ss. 735-737.

Prichard, G.A. (1996). *Willow Creek Seeker Services. Evaluating a New Way of Doing Church*, Grand Rapids: Baker Books.

Robeck, C.M. (1993). Prophecy, Prophesying. I: Hawthorne, G.F. og R.P. Martin (eds.). *Dictionary of Paul and His Letters*. Downers Grove/Leicester: InterVarsity Press, ss.755-762.

Råmunddal, L. (1991). *Etter nytestamentlig mønster. En studie av menighetssyn og ordningsforståelse i norske frimenighetssamfunn*. Oslo: Ansgar Forlag.

Råmunddal, L. (1995). *Hør hva Ånden sier til menigheten*, Kristiansand: Ansgar Teologiske Høgskole

Råmunddal, L. (2013). Menighetsutvikling og spiritualitet. Om utvikling av menighets-spiritualitet i lys av Urban Holmes' spiritualitetstypologi og Miroslav Volfs ekklesiologi. I: Schuff, H.T., R. Salvesen og H. Hagelia (red.). *Forankring og fornyelse. Festskrift for Ansgarskolen 1913-2013*. Kristiansand: Portal Forlag

Skjevesland, O. (1981). *Broen over 2000 år. Bidrag til prekenlæren*. Oslo: Luther Forlag.

Skjevesland, O. (1993). *Huset av levende steiner. En teologi for menighetsbygging*. Oslo: Verbum.

Hva gjør forkynnelsen menighetsbyggende? En drøfting av forkynnelseens funksjon
i en menighetsutviklende kontekst

<https://ramunddal.com/>

Skjevesland, O. (1995). *Det skapende ordet. En prekenlære*. Oslo: Universitetsforlaget.

Stott, J. (1983). *I Believe in Preaching*, London/Sydney/Auckland: Hodder & Stoughton.

Aakerlund, T. (2014): Preaching as Christian Leadership: The Story, The Sermon, and the Prophetic Imagination. I: *Journal of Religious Leadership*, Vol. 13, No. 1, Spring 2014.